

Eventyret i friluftslivet

En kort biografi af fire friluftsfolk.

Fridtjof Nansen

Arne Næss

Peter Wessel Zapffe

Gino Watkins

Fridtjof Nansen (1861-1930)

Han krydsede i 1888 Grønlands indlandsis på ski som den første nogensinde.

Turen indeholdt en lang række usikkerhedsmomenter.

For eksempel vidste man ikke den gang, hvad der var inde på midten af Grønland.

Professor A.E. Nordenskiöld havde en teori om, at der inde på midten af isen måtte være et ukendt landområde.

Han havde derfor forsøgt at krydse indlandisen fra vest mod øst i 1883, men han havde måtte vende om.

Nansen havde også lyst til at finde ud af, hvad der var inde på Grønland. Han var af den opfattelse, at det var psykologisk forkert at forlade den relativt befolkede vestkyst for at rejse mod den groft set ubefolkede østkyst, hvor det oven i købet kunne være særdeles vanskeligt at få et skib ind gennem drivisen selv i de bedste somre.

Han gennemførte turen i sommeren 1888 sammen med 5 kammerater. Han startede fra østkysten og gik mod vestkysten, og han havde derfor i realiteten brændt alle broer bag sig. Han har siden sagt, at dette var af afgørende betydning for, at turen lykkedes.

Man må ligeledes huske på, at det groft set var umuligt på det tidspunkt at gå ind og købe specielt friluftsudstyr af nogen art.

De måtte derfor eksperimentere sig frem på en lang række områder, ligesom de måtte lave størstedelen af deres udstyr selv.

Til turen over grønlands indlandsis lavede de bl.a. deres soveposer af rensdyrskind.

Poserne var lavet, så de kunne sove tre i hver, hvilket gjorde det lettere at holde varmen. Rensdyrposerne havde imidlertid også den ulempe, at der konstant var hår i maden, og når de vågnede, kunne de altid starte med at fjerne rensdyrhår fra alle legemsåbninger.

Også store dele af maden havde de lavet specielt, ligesom de selv havde lavet deres primus.

I juni 1893 forlod Nansen atter Norge. Denne gang om bord på Fram, et skib han havde fået specialbygget af en kendt skibsbygger i Norge, Colin Archer.

Skibet var bygget af meget solidt tømmer, og det havde en speciel rund bund, der gjorde, at det blev presset op, når pakisen klemte om det. Nansen havde ved tidligere besøg på Grønlands østkyst observeret en del drivtømmer og havde hjembragt noget af dette til Norge, hvor det viste sig, at stamme fra Sibirien.

Dette havde fået ham til at tænke på, om isen, der driver sydpå ned langs Grønlands østkyst, havde været på en tur op om Nordpolen fra Sibirien med havstrømmene, før de nåede Grønlands kyster.

Han planlagde derfor at lade sit skib fryse fast i isen og dermed forsøge at bevise, at havstrømmene ville føre det tilbage og ned sydpå langs Grønlands østkyst, ligesom han på denne måde ville forsøge at nå Nordpolen, som på det tidspunkt endnu ikke havde været besøgt.

Det bør med i billedet, at man på det tidspunkt heller ikke vidste, om der på toppen af jorden lå et kontinent, og hele fortagendet var derfor igen præget af stor usikkerhed og eventyrlyst.

Med sit mandskab sejlede han op langs Norges kyst og Nord om store dele af Sibirien, hvorfra de sejlede nordpå.

Her blev skibet som planlagt låst fast i isen, og det drev gennem de næste par år op mod nordpolen og langsomt tilbage mod vest.

Knap 2 år senere, i marts 1895, stod det klart, at skibet drev i isen på en kurs, der var for sydlig til, at det ville komme til Nordpolen. Nansen og én af hans kammerater, Johansen forlod derfor skibet midt oppe i polarhavet med selvbyggede slæder og kajaker på slæb for at se, om de kunne nå Nordpolen. De forlod Fram på 84° bredde og nåede i løbet af sommeren op på 86° bredde, men det viste sig, at de gik imod havstømmene og, at projektet derfor var håbløst.

De vendte om hen på efteråret og nåede Frans Josef-land, hvor de overvintrede.

I løbet af foråret 1896 bevægede de sig videre mod syd, hvor de mødte en anden ekspedition, der sejlede dem til Vardø i Norge.

Hertil ankom de en uge før Fram. Fælles for disse ture var, at de ikke ville ikke være blevet til noget og heller ikke ville kunne have været gennemført uden eventyrlyst og lysten til at dyrke det enkle friluftsliv.

På det tidspunkt var det relativt usædvanligt at gå på ski selv i Norge. Nansen havde allerede i mange år inden turen til Grønland taget på ture i de norske fjelde både til fods og på ski.

Han tog på mange af disse ture på egen hånd. Det var meget sjældent, at han mødte andre, og han giver gennem sine beskrivelser et billede af et Norge, hvor det rørlige overskudsbedingede friluftsliv kun lige var i sin vorden.

Fridtjof Nansen arbejdede bl.a. videre med at udforske havene og kom frem til nogle på det tidspunkt relativt afgørende resultater mht. havets saltholdighed i stor dybde. Senere kom han ind i hjælpearbejdet omkring ofrene for 1. verdenskrig og andet humanitært arbejde. I 1923 fik han Nobels fredspris for bl.a. dette arbejde.

Gennem alle årene bevarede han en dyb interesse for det enkle friluftsliv. Han har skrevet en bog, både om den 3 år lange tur med Fram over Polarhavet og om hans tur over Grønlands indlandsis. Desuden har han skrevet en del artikler om friluftsliv. I en nyoptrykt udgave af hans tur over indlandsisen indgår én af disse -om en tidlig skitur i Norge- ligesom der indgår to taler, dels om friluftsliv, dels om eventyrlyst.

Arne Næss (1912- 2009)

Arne Næss havde allerede tidligt en afgørende interesse, dels for friluftsliv, dels for naturforståelse, økologi og filosofi.

I 1939 blev han professor i filosofi ved universitetet i Oslo.

Gennem årene udgav han adskillige bøger herom, bl.a. udgav han i 1953 *Filosofiens historie*, der, modsat de gængse filosofibeskrivelser, inddrog bl.a. fjernøstlige filosofier på linje med de vesteuropæiske.

Gennem årene udviklede han en ideologi, der bl.a. forsøgte at føre den teoretiske filosofi ind på et mere praktisk grundlag.

Denne tankegang blev med tiden kaldt økosofi, og området fik sin egen afdeling på Oslos Universitet.

Allerede fra sin studietid interesserede Arne Næss sig for friluftsliv, særligt klatring og bjergbestigning. Denne interesse har han bevaret helt til i dag.

I 1950 var han på en større ekspedition til Tirich Mir i Himalaya. Bjerget er 7.700 meter højt, og det var ikke tidligere besteg. Det lykkedes Arne Næss og flere andre ekspeditionsdeltagere at nå toppen.

I 1971 var han på endnu en ekspedition til Himalaya. Denne gang til Gauri Shankar, et helligt bjerg i Nepal på 6333 meter.

Målet denne gang var ikke at bestige bjerget, men i stedet at leve et liv i stor højde, hvor der var overskud til bl.a. at skrive, læse og opleve således, at man kunne arbejde koncentreret indenfor et filosofisk felt med det overblik, man kan have, når man er i højden. Målet var også at opnå et ligeværdigt forhold til de sherpaer, der boede på stedet.

Sherpaerne var på det tidspunkt blevet så vant til vestlige bjergbestiger ekspeditioner, at de havde svært ved at forstå, at målet for denne ekspedition ikke var at komme på toppen men, at målet derimod var vejen.

Med på denne ekspedition var Arne Næss' gode ven og filosofkollega, Sigmund Kvaløy, der havde en mere naturligt orienteret indgang til friluftslivet, idet han som landbruger, der havde overtaget den fædrende gård, levede af og i takt med naturen gennem arbejdet med jorden og dyrene. Man kan måske sige, at Arne Næss i højere grad var bymennesket som fik kontakt til naturen gennem friluftslivet.

Med på turen var også Nils Faarlund, der også var aktiv klatrer. Han havde desuden startet Norges Høyfjellsskole i Hemsedal.

Idéen med skolen var bl.a. at give interesserede en studielignende mulighed for at fordybe sig i natur- og friluftsliv. Tanken var, at natur- og friluftsliv ikke er noget, man kan lære, men derimod noget man kommer nærmere gennem fordybelse og kærlighed. En af hans idéer var, at vi som friluftsfolk har et væsentligt ansvar for, at benytte materialer, der betyder, at vi ikke på længere sigt kan få inkrænket vore muligheder for adgang til fri natur.

Han mente bl.a., at de materialer, der er bedst egnede til friluftsliv, er de materialer, som naturen selv har skabt, og som derfor heller ikke giver problemer ved bortskaffelsen.

De forgår, når man er færdig med at bruge dem, og de indgår dermed naturligt i naturens kredsløb igen. Tanken var kort sagt, at naturen selv har anvist de bedst egnede materialer.

3

Nils Faarlund har således gjort et stort arbejde for at gøre opmærksom på fordelene ved uld til beklædning, ved bomuld, hør og læder til f.eks. rygsække og ved træ til f.eks. ski.

Det var således personligheder, der havde gjort sig en del tanker om menneskets forhold til naturen, som tog afsted sammen på Gauri Shankar-ekspeditionen.

Arne Næss har desuden en nevø, der også hedder Arne Næss.

Denne Arne Næss er en fremgangsrig forretningsmand, der desuden også har interesseret sig for bjergbestigning og klatring. Han var således på toppen af Mount Everest sammen med blandt andre den kendte engelske bjergbestiger, Chris Bonington i 1985, ligesom han har deltaget i en ekspedition til de højeste bjerge på hvert af de seks kontinenter.

Arne Næss (senior) valgte på et tidligt tidspunkt, at han i sin hverdag havde brug for det frie udsyn og den ro, som han ellers kun havde kunnet finde på sine bjergture.

I nærheden af Halling-skarvet, højt oppe på fjeldet byggede han et lille stenhus, Tvergastein, som han har boet i siden da.

Huset ligger over trægrænsen, og alt brændsel og øvrige forsyninger skal derfor bæres derop.

Huset var for ham en direkte konsekvens af hans „vertikale tænkning“, der bl.a. betød, at det var vigtigt, at der var sammenhæng mellem tanke og handling.

En anden direkte konsekvens af denne tankegang var, at han flere gange deltog i miljøaktioner mod f.eks. udbygningen af Alta-elven, hvor han blev arresteret flere gange.

På et tidspunkt byggede han et noget specielt „anneks“ til Tvergastein, idet han på toppen af en nærliggende fjeldryg byggede en lille træhytte, der hang halvt ud over afgrunden og, hvor indgangen gik gennem en lem i gulvet. Vejen til hytten var en lang klatretur op ad den stejle klippevæg, som hytten hang ud over.

I dag eksisterer hytten stadig.

Den er imidlertid overtaget af skiforeningen, og både vejen til hytten, og indgangen til denne er blevet mere almindelige.

I det hele taget har Arne Næss på mange måder levet et utraditionelt liv, hvor han har forsøgt at skabe sammenhæng mellem teori og praksis.

I sit arbejde har han været meget inspireret både af Spinozas tanker om, at alt liv i naturen har egenverdi og af Mahatma Ghandis tanker om protest ved aktiv ikke-vold.

Arne Næss har således været en pioner i det dybdeøkologiske arbejde og i tankerne om økosofi.

Af anbefalelsesværdige bøger af Arne Næss kan nævnes: „Filosofiens historie“, „Bogen om Mahatma Ghandi“, „Økologi, samfunn og livsstil“ samt „Tirich Mir“.

Om den økosofiske tankegang i det hele taget, herunder også om Sigmund Kvaløy og hans tanker, anbefales Arne Vinje's bog: „Menneske, natur, kultur“.

Endelig anbefales „Mestre Fjellet“, et blad om natur- og friluftsliv, udgivet af Høyfjellsskolen i Hemsedal gennem mere end 25 år.

4

Peter Wessel Zapffe (1899-1990)

Peter Wessel Zapffe var både forfatter, friluftsmænd, klatrer, filosof, jurist og humorist.

Han voksede op i Tromsø i Nordnorge. I 1918 tog han til Oslo for at studere jura. Her begyndte han at interessere sig for klatring og klatrede en del nye ruter både i Kolsås og i Nordnorge.

Han bestod sin juridiske embedseksamen i 1923 ved bl.a. at aflevere en del af den skriftlige besvarelse på vers.

Herefter drog han tilbage til Tromsø for at praktisere som jurist de følgende år.

Imidlertid var han i tvivl om, hvorvidt livet som advokat kunne tilfredsstille ham.

Han fortsatte med at bestige bjerge og tage på fjeldture, ligesom han 2 gange var på Svalbard, hvor han bl.a. i 1930 var med til at finde resterne af Andrée's ekspedition, der havde forsøgt at nå nordpolen med luftballon i 1897.

Herefter vendte han tilbage til universitetet i Oslo, denne gang for at blive magister i litteraturvidenskab.

Imidlertid førte hans studier til, at han i 1940 i stedet afleverede sin doktorafhandling i filosofi: „Om det tragiske“.

Her mødte han desuden Arne Næss, som inddrog ham i filosofiske diskussioner.

Både gennem denne tid og resten af hans liv bevarede han en stærk interesse for friluftsliv og for uberørt natur.

Dette førte til, at han skrev en lang række ofte meget humoristiske artikler herom, der blev publiceret i forskellige tidsskrifter, aviser og årbøger mm., hvilket er med til, at hans forfatterskab er relativt vanskeligt at få hold på og fat i.

Heldigvis er en række af de mest kendte artikler udgivet i diverse antologier og tekstsamlinger. En del af artiklerne om friluftsliv og miljø er udgivet i antologien „Barske glæder“, der er blevet genoptrykt flere gange.

Han var på mange måder antiautoritær og han mente, at man skulle udtrykke sig klart om de ting, der betød noget for én, uanset, om det havde personlige omkostninger, ligesom han i lighed med Sigmund Kvaløy og Arne Næss mente, at det var vigtigt, at handlinger var i overensstemmelse med holdninger.

Dette betød, at han ind i mellem fremstod som en lidt sær eller i hvert fald kontroversiel person, og det kneb således også med at få fast lønarbejde.

Han flettede sine tanker om vigtigheden af, at argumenter blev ført på et logisk, empirisk grundlag sammen med tanker om, at vi er en del af naturen og derfor ikke står over denne.

Han sagde selv, at hans tanker blev ført på et „biosofisk“ grundlag.

Hans tanker om arternes egenverdi i naturen strakte sig vidt, og han var således imod næsten alle former for udbygning og turistificering i og af naturen, f.eks. dæmningsbyggerier, turistinstallationer i fjeldene, veje og liftanlæg mm. („Die Norwegische Apparatlandschaft“)

Han mente, at den slags udbygninger var med til at sætte mennesket over naturen og med til, at fjerne de sidste muligheder for at opleve naturens mystik, storhed og eventyr.

5

Han har med Arne Næss' ord „aldrig forvekslet det bare at befinde sig, geografisk set, på fjeldet og det at leve i og med fjellet. At bidrage til, at én gør det sidste er en større indsats end at bidrage til, at hundrede gør det første“.

Under alle omstændigheder er hans forfatterskab både omfattende, varieret og spændende.

Gino Watkins (1907-1932)

I 1928 var han på en ekspedition til Svalbard. I 1929 var han på en ekspedition til Labrador.

I 1931 blev han som kun 24-årig udvalgt til at være ekspeditionsleder på en ekspedition, der skulle undersøge klimaforholdene på Østgrønland for Trans Arctic Airroute i et forsøg på at vurdere mulighederne for at starte en flyverute mellem USA og Europa.

Planen var, at ekspeditionen skulle overvintre på Grønlands østkyst i nærheden af Angmagssalik for der at lave de nødvendige vejrobservationer.

Det er værd at bemærke, at Gino Watkins allerede i så ung en alder blev udvalgt som ekspeditionsleder for ekspeditionsdeltagere, der alle var ældre, end han.

Nogle af disse (bl.a. F. Spencer Chapman) havde været med ham på den tidligere ekspedition til Labrador, og de havde oplevet ham som en person, de kunne have tillid til som leder.

På denne første ekspedition til Grønlands østkyst i 1931 besluttede Gino Watkins, at de skulle skaffe så meget som muligt af den nødvendige proviant ved jagt.

Det skulle ske ved at lære sig grønlandernes jagtmetoder og leveformer.

Dette var en ualmindelig ekspeditionsform dengang, og for den sags skyld også i dag, særligt for englændere, der med deres kolonitradition var vant til at være selvforsynende på længerevarende ekspeditioner under uvante forhold. Det var tydeligvis ud fra en ægte og oprigtig interesse og respekt for østgrønlandernes levevis, at han ønskede at lære af dem.

I løbet af sommeren 1931 fik de lært at sejle grønlandske kajakkker, ligesom de fik lært fangst og teknikker til behandling af skind og mad. De fik bygget sig et vinterbosted, og de fik opbygget et pænt lager af mad til vinteren.

Endelig fik de stiftet en række venskaber med grønlænderne, der lærte dem mange ting. Grønlænderne fik hurtigt respekt for den unge ekspeditionsleder, for hans interesse i deres livsform og for hans vilje og lyst til at lære af dem.

Gino Watkins blev hurtigt den dygtigste kajakroer blandt ekspeditionsdeltagerne. Det var derfor naturligt, at han blev den, der skaffede en stor del af maden ved bl.a. at skyde sæler fra kajakken.

Da vinteren nærmede sig, besluttede ekspeditionsdeltagerne sig til, at de ikke behøvede at sidde i vinterlogiet alle sammen for at få lavet de nødvendige vejrobservationer. Gino Watkins satte derfor gang i slædebyggeriet, og i løbet af vinteren krydsede han og et par af de øvrige ekspeditionsdeltagere indlandsisen.

Den næste sommer var de tilbage i England.

6

Her mente Trans Arctic Airroute ikke, at de havde fået tilstrækkeligt med informationer endnu.

De mente ikke, at de kunne tage stilling til fremtiden for en eventuel flyverute på det givne grundlag.

De ønskede derfor endnu en ekspedition, og de valgte atter Gino Watkins som ekspeditionsleder, da alle havde været overordentligt tilfredse med ham.

Imidlertid var det ikke muligt, at stille ligeså mange midler til rådighed denne gang. Der ville groft set kun være råd til, at få et par personer derop, mens det ville være nærmest umuligt at få råd til at forsyne dem med nogen form for fødevarer hjemmefra.

Dette lod Gino Watkins sig imidlertid ikke gå på af. Tværtimod passede det fint ind i den måde, han ønskede at gennemføre ekspeditionen på.

Han ville således få brug for alle sine færdigheder og erfaringer for at skaffe mad til ekspeditionen deroppe, og han ville få mulighed for at lære endnu mere af grønlænderne.

I sommeren 1932 drog de derfor atter afsted til Østgrønland. Denne gang havde han skåret antallet af deltagere ned, både af økonomiske og af praktiske grunde, da der så skulle skaffes mad til færre.

Han forlangte, at alle ekspeditionsdeltagere skulle lære at sejle kajak, ligesom alle skulle kunne lave grønlandsvendinger mm., og der blev lagt et stort arbejde i dette.

På en fangsttur alene i kajak på Lakefjord sent på sommeren, omkom Gino Watkins.

Man fandt hans kajak og hans tøj på en isflage, så man kunne kun gætte sig til, hvad der var hændt.

De øvrige ekspeditionsdeltagere besluttede sig til at gennemføre ekspeditionen, men de var selvfølgelig mærkede af Watkins pludselige død.

Også denne vinter kastede de sig ud i et større projekt, idet de besluttede sig for en længere slædetur til foden af Mont Forel, det højeste bjerg på kysten, som de forsøgte at bestige.

F. Spencer Chapman havde allerede en del erfaring med bjergbestigning.

De måtte imidlertid vende om, men det siger en del om deres overskud, at de kunne gennemføre denne lange tur midt om vinteren. De havde altså været i stand til at skaffe sig rigeligt med mad, og de havde kunne holde sig sunde og raske ved at lære af eskimoerne, hvordan man klarer sig i de arktiske egne.

Det er svært at finde oplysninger om denne særegne mand og om disse ekspeditioner, men der findes en del oplysninger i F. Spencer Chapman's bog: „Watkin's last expedition”.

Denne folder er ment som inspiration til de, der har lyst til at bevare eller genfinde eventyr- og legelysten i friluftslivet.

God fornøjelse

Christian Almer

Akademien för Natur- & Friluftsliv
Kärrialund, 511 95 Öxabäck, Sverige

☎: (+46) (0)320-560 60

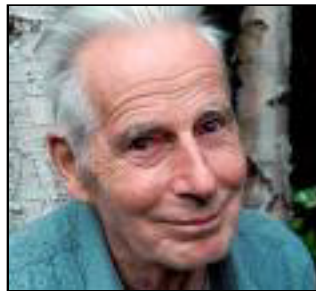
post@naturakademi.com

www.naturakademi.com

Eventyret i friluftslivet

~en kort biografi af fire friluftsfolk~

Arne Næss

Gino Watkins

Peter Wessel Zapffe

Fridtjof Nansen

En friluftsfolder fra Akademien för Natur- & Friluftsliv